PO DAUGELIO METŲ

(Atsiminimų nuotrupos)

R. PETRONIENĖ

Kat. Org. S-gos pirm. dr. O. Narušytė (dešinėje) ir "Moters" redaktorė E. Starkienė 1939 m. K. O. S. suvažiavimo metu Kaune.

Lietuvos švietimo bei kultūros kėlimo srity Liet. Katalikių Mot. Dr-ja yra išvariusi platų barą. Tuo, didžios vertės kapitalu, gal ir dabar dar verčiasi tėvynėje ne viena šeima. Ačiū Dievui, kad būta tokių šviesių ir ryžtingų vadovių, kaip Magdelena Draugelytė-Galdikienė. Nežinau kokio paminklo už jos nuopelnus reikėtų šiai didžių gabumų visuomenininkei?.. Ji visokių kursų bei konferencijų progomis dešimtimis kartų yra apkeliavusi visą Lietuvą. Ji gerai pažino Lietuvos kaimo moters gyvenimo sąlygas, dėlto sugebėjo derinti veikimo planus prie kaimo moters interesų.

Nors šiais laikais didelės reikšmės turi radijas, televizija bei filmai, bet vistiek stipria pasaulio galybe pasilieka spauda.

M. Galdikienė jau tada tai suprato ir vienu iš svarbiųjų darbų laikė išleidimą "Moters". Tai buvo padaryta 1920 m. Taip pat steigėsi Liet. Katalikių Moterų Dr-jos skyriai, vyko kursai, rajonų konferencijos, įvairios parodos, šventės... Moterų Dr-ja jau turėjo, berods, 5 mergaičių ūkio mokyklas. "Moters" puslapiuose spindėjo visa veikimo dinamika. Pirmosios redaktorės buvo: St. Ladygienė, M. Ruškytė, M. Galdikienė, O. Labanauskaitė, O. Gaigalaitė-Baleckienė, O. Jonkaitytė-Gretkauskienė. Tada atėjo Jadvyga Drungaitė Ji buvo gabios plunksnos žmogus. Parašydavo ir gana brandžių beletristikos dalykėlių. Ne tik į "Moterį", bet ir kitur. Taigi ji ir mane įtraukė į "Moters" bendradarbių skaičių. Daugiausia aš parašydavau į Šeimininkių kampelį". Tuo laiku Liet. Kat. Mot. Dr-jos Centro Valdyba sugalvojo duoti metinėms "Moters" prenumeratorėms priedus: kokią nors naudingą knygą.

Viena iš jų buvo dr. Tumėnienės parašyta "Tavo kūdikis". Tai buvo labai praktiškas vadovas kiekvienai motinai. Šios brošiūros buvo kaime paskleista bene virš dešimt tūkstančių egz.

Berods 1936 m. man buvo pavesta paruošti spaudai brošiūrėlę, kur dominuotų daržovių valgių patiekalai. Mes ją pavadinom, "Sveika ir sotu". Ją gavo visos "Moters" skaitytojos. 1937 metais, kaip "Moters" priedas buvo išleista knyga "Namai ir moteris". Tai buvo kolektyvinis darbas: E. Starkienės, M. Sidaravičienės, B. Švipaitės (Šimkevičienės) ir mano.

1938 m. Jadv. Drungaitė, norėdama greičiau baigti studijas universitete ir ruošti diplominį darbą, nutarė iš "Moters" redagavimo pasitraukt. P. Galdikienė ją įpareigojo surast naują redaktorę. Jos pirmas "šūvis" taikė į mane. Tačiau tuo laiku mano šeimai teko keisti butą. Gi mes nutarėm kuriam laikui keltis į kaimą — į mano vyro tėviškę — 24 klm. nuo Kauno. Taigi buvo rimtas motyvas nuo siūlomų pareigų atsisakyti. "Kaip gi, sakau, čia bus? — Redakcijos stalas Kaune, spaustuvė Marijampolėje, o redaktorė kažkus kaime..." Tačiau, nežiūrint visko, tapau "nugalėta" ir iš p. Drungaitės perėmiau "Moters" redagavimą.

Taip ir pradėjau tą dvilypį darbą: dienos metu buvau užimta savo ūkely ir su vaikais, redagavimui pašvęsdami ilgus vakarus ir naktis. Buvo jaunystė — užteko energijos ir jėgų. Darbą lengvino, kad turėjom elektrą, telefoną ir patogų susisiekimą su Kaunu — kas savaitę kartą vykdavau į Kauną, o "Moters" laužyti— tekdavo pasiekt Marijampolę. (Mat "Moteris" buvo spausdinama Marijampolėj, Marijos nekalt. Prasidėjimo Seselių spaustuvėj). Seselės labai rūpestingai atlikdavo spaudos darbą.

Seselių pastogėj sutikdavau Dr. Labanauskaitę, kuri tada redagavo pavasirininkėms mergaitėms skiriamą, patrauklų žurnalą "Liepsnas". Su ja visada būdavo įdomu pasikalbėt, nes tai plataus intelektualinio horizonto moteris.

Kaip dabar, taip ir tada "Moteris" pastovių bendradarbių neturėjo. Juk niekas nė cento už straipsnius nemokėjo. Vedamuosius tekdavo rašyt pačiai redaktorei. Jeigu rasdavos koks svarbus organizacinis reikalas, tai vedamąjį paruošdavo kuri iš Centro V-bos narių, pav. Dr. Karvelienė, Ladygienė ar ir pati p. Galdikienė.

Tuo metu "Motery" buvo pastovūs skyriai: 1) Šeimininkių kampelis, 2) Motinos ir vaiko skyrelis ir 3) Bendras, kuriame tilpo vedamasis, politinė apžvalga, žinios iš moterų pasaulio ir koks nors beletristikos dalykėlis arba gyvenimo vaizdelis. Be to kiekviename numery buvo daug korespondencijų iš skyrių veiklos.

1939 m. Kat. Org. Sąjungos suvažiavimo dalyvės

Motinos ir Vaiko skyriui – duodavo praktiškos medžiagos dr. Ragaišienė-Kaupelytė, dr. Jonė Petrauskaitė-(Meškauskienė) ir bendrai – ateitininkės medikės. Su šeimininkių skyr. buvo mažai bėdos. Daug ką pati kompiliuodavau, "sušelpdavo" M. Poželaitė-Sidaravičienė, E. Starkienė. Nuolatinė ir labai produktyvi buvo agr. Valodkienė (neatmenu mergautinės pavardės).

Keletą metų "Moters" administratorė buvo stud. Sofija Rimkutė (vėliau ištekėjo už Cirtauto). Ji sumaniai vedė "Moters" prenumeratos rinkimą ir, bendrai, gabi visuomenininkė. Dažnai parašydavo organizaciniais klausimais ir turėdavo ką pasakyt... Su ja buvo malonu bendradarbiauti. Mano redagavimo metu, 1938 m., kaip "Moters" priedas buvo duota skaitytojams knygutė "Modernioji Katalikė". Joj buvo kondensuotos žinios apie sakramentus ir kiti religinio gyvenimo momentai. Tai buvo sutrumpinta laida iš kun. St. Railos parašytos knygos kitu pavadinimu. Pamenu, kad šis leidinys turėjo didelį pasisekimą. Kas gi nenori būt modernus?

1939 m. ankstyvą pavasarį, sveikatai sušlubavus, turėjau "Moterį" palikt. Žinoma, sulig įprastos tradicijos, turėjau surast savo vieton naują kandidatę. Po stiprių pastangų pasisekė: redaktorės pareigas perdaviau E. Repčytei-Starkienei. Kiek ji numerių suredagavo, neprisimenu. Tuo metu L. K. M-rų Dr-jos Centro V-ba, redakcija ir administracija buvo persikėlę į Draugijos nuosavus namus Perkūno Alėjoj. Bet..., kaip prisimenam, netrukus Lietuvą užgriuvo okupacijos ir tas gyvastingas organizacijų darbas nutrūko.

Rodos tik vakar vyko L. K. M. Dr-jos Centro V-bos posėdis, kur tvirtino naują "Moters" redaktorę. Rodos tik vakar... O jau virš 30 metų!

"MOTERIS" 1920–21 METAIS

DIENOS TEMOMIS

Praradusi moteriškumą, ji turėtų virst nevykusia vyro kopija, o kopijuotas dalykas visuomet nėra originalo vertas, ir nors nežinia kaip norėtų, kas tvirtinti kitokių nuomonių, pagaliau, reikės pripažinti skirtumų esant. Veik visos moters ypatybės tam tikru laipsniu tilpsta vyro būde ir atvirkščiai, tad ir pats skirtumas nėra absoliutingas, tik palyginamasis.

Vyras ir moteris turi žmogaus privalumus, ir tie privalumai taip sutvarkyti, kaip veda kiekvieno paskyrimas.

Tada mums lieka išspręsti ne vienodumų ir ne skirtumų klausimas, tik tinkamo privalumų sutvarkymo arba paskirstymo.

(1920 m. spalio mėn. Nr. 1).

* * *

Pačioms moterims reikia visai nustoti gėrus svaiginamieji gėrimai. Šiandien jau ir Lietuvoje blaivininkai įsitikino, kad kovoti su girtybe tegalima visišku atsisakymu nuo svaigalų.

(1921 m. vasario mėn. Nr. 2)

* * *

Gana jau mums tiek amžių vergavus! Gana žiūrėjus vien tik į vyro rankas. Pradėkime savarankiškai gyventi, savo rankomis pelnyti duoną ir užtikrinti sau tolimesnę ateitį.

(1921 m. kovo mėn. Nr. 3)

* * *

Pažiūrėjus į mokyklas, tuojau puola į akis begalinė drausmės stoka ir autoriteto niekinimas. Nė mažiausio nujautimo, kad mokykla privalo būti ne tik mokslo tarpininke, bet ir būdo lavintoja bei valdimos mokytoja. Ir nė mažiausio noro, kad taip būtų.

(1921 m. balandžio mėn. Nr. 4)

* * *

Taip ilgiau pasilikti negali. Reikia jau neatidėliojant visi kreivumai lyginti, visi netobulumai taisyti. Visų pirmiausia taisykime patys save, o tuo būdu pataisysime ir visuomenę.

(1921 m. megužės mėn. Nr. 5)

* * *

Šis pasaulis, ypač dabartinėje savo išvaizdoje, linkęs viską matuoti nauda, pinigu, užuodarbiu. Nauda nekartą mūsų laikų piliečiui atstoja viską; dailę – meną, mokslą, šeimos laimę, ne retai net tikybą. Tos naudos kartais ieškoma net nuskriaudžiant artimą, žmogus žmogui vilkas pasidaro. Čia moteris kaip tik turi progos išvystyti savo sielos privalumą viską sudvasinti, įkvėpti į sustingusią pasaulio medžiagą sielos, uždegti ją, kad suliepsnotų tikrąja skaisčia liepsna, kad medžiaga, įgijusi dvasios, liktų kilnesnė ir imtų gyventi kilnesnį gyvenimą. Šių laikų moteris kaip tik turi progos toj srity apaštalauti. Ji privalo pakelti savo balsą ir sušukti: sustokite, pablūdę aukso veršio garbintojai, sustokite, kurie žemiemsiems savo palinkimams keliaklupsčiaujate!

(1921 m. birželio mėn. Nr. 6)